

Suomalainen lainsäädäntöprosessi ja sen metatiedot

Lainsäädäntöprosessin tiedonhallinnan
kehittäminen

Metatiedot suomalaisen lainsäädäntöprosessin tiedonhallinnassa
-seminaari

antti.lehtinen@it.jyu.fi
(014) 260 3099

Esityksen sisältö

- I Suomalaisen lainsäädäntöprosessi
 - Konteksti – toimijat (kontekstikaavio)
 - Prosessi & dokumentit & tietojärjestelmät
 - Tiedonkeruu
- II ... ja sen metatiedot
 - Keskeiset metatiedot
 - Asian metatiedot
 - Dokumenttien metatiedot
 - Tiedonkeruu

Esityksen tavoite

- Avata ja taustoittaa Metatiedot suomalaisen lainsäädäntöprosessin tiedonhallinnassa – RASKE2-projektin II väliraportin lukua 5 Lainsäädäntöprosessin metatiedot

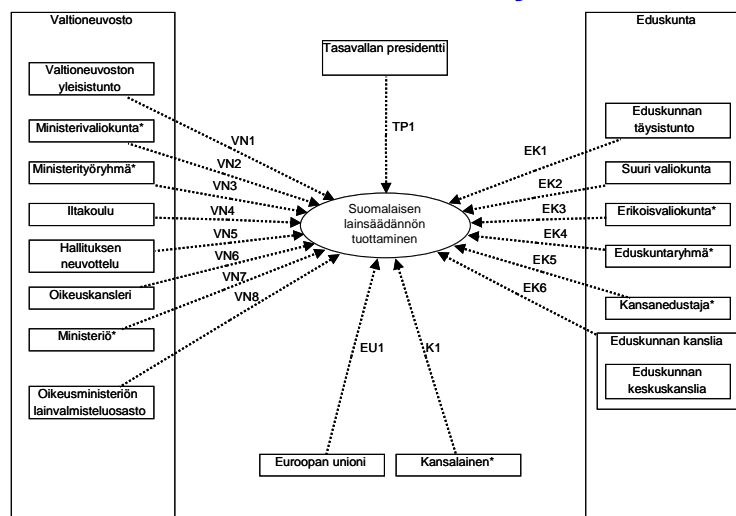
I Suomalainen lainsäädäntöprosessi

- Tiedonkeruu
- Konteksti – toimijat (kontekstikaavio)
- Prosessi
- Dokumentit
- Tietojärjestelmät

Suomalaisen lainsäädäntöprosessin tiedonhallinnan nykytila

- Lainsäädäntöprosessiin liittyvien tietojen saatavuus julkisessa Internetistä:
 - <http://www.it.jyu.fi/raske/saadostvalmistelunseuranta.html>
- Paljon tietoa saatavilla julkisen verkon kautta, mutta siihen käsiksi pääseminen ja kokonaisuuksien hahmottaminen työlästä
- (Paperi ja sähköinen dokumentaatio rinnan)

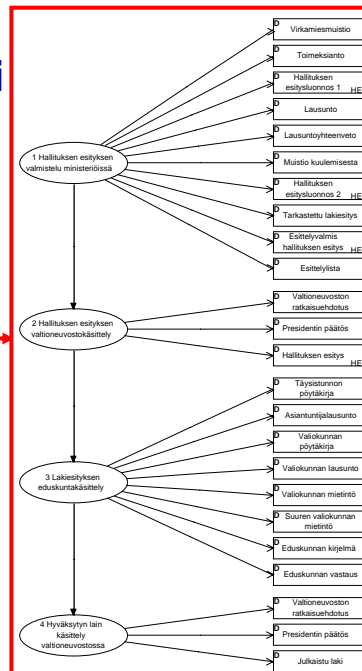
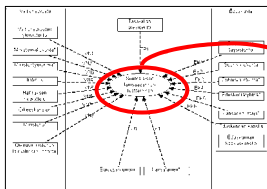
Suomalaisen lainsäädäntötyön konteksti

Kontekstikaavion suhdekuvaukset*

- EK1: Eduskunnan täysistunto hyväksyy, hyväksyy muutettuna tai hylkää lakiesityksen.
- EK2: Eduskunnan suuri valiokunta käsittelee Euroopan unionissa käsiteltäviä asioita ja antaa mietintöjä lainsäädäntöasioista, kun eduskunta ei hyväksy lakiehdotusta erikoisvaliokunnan mietinnön mukaisena.
- EK3: Erikoisvaliokunnat antavat mietintöjä ja lausuntoja toimialaansa liittyvistä asioista.
- EK4: Eduskuntaryhmät keskustelevat ajankohtaisista poliittisista asioista.
- EK5: Kansanedustajat tekevät lakialoitteita, toimenpideoitteita (jotka voivat sisältää ehdotuksen lainvalmisteluun), osallistuvat täysistunto- ja valiokuntatyöskentelyyn ja toimivat eduskuntaryhmissä.
- EK6: Eduskunnan kanslia kääntää, arkistoi ja jakelee asiakirjoja ja ylläpitää käsittelyprosessia tukevia tietojärjestelmiä.
- EU1: Euroopan unioni säättää yhteisön lakeja.
- K1: Kansalainen/kansalaisryhmä osallistuu lainsäädäntöprosessiin (asiantuntijana) lainvalmisteluvaiheessa kuulemismenettelyn ja eduskuntakäsittelyn aikana valiokuntakäsittelyn kautta.
- TP1: Tasavallan presidentti hyväksyy valtioneuvoston yleisistunnon tekemän esityksen (, josta presidentti ei voi poiketa) ja vahvistaa eduskunnan hyväksymän lain.
- VN1: Valtioneuvoston yleisistunnossa käsitellään lakiehdotusta ja se tekee asiasta ratkaisuehdotuksen presidentille.
- VN2: Ministerivaliokunnassa käsitellään valmisteltavana olevia asioita.
- VN3: Ministeriryhmässä käsitellään valmisteltavana olevaa asiaa.
- VN4: Iltakoulussa käsitellään epävirallisesti valmisteltavana olevia asioita.
- VN5: Hallituksen neuvottelussa keskustellaan epävirallisesti ajankohtaisista asioista.
- VN6: Oikeuskansleri valvoo viranomaisten toimien lainmukaisuutta ja antaa pyydettyä lausuntoja.
- VN7: Ministeriö valmistelee hallituksen esityksen.
- VN8: Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston tarkastustoimistossa tarkastetaan säädösehdotukset.

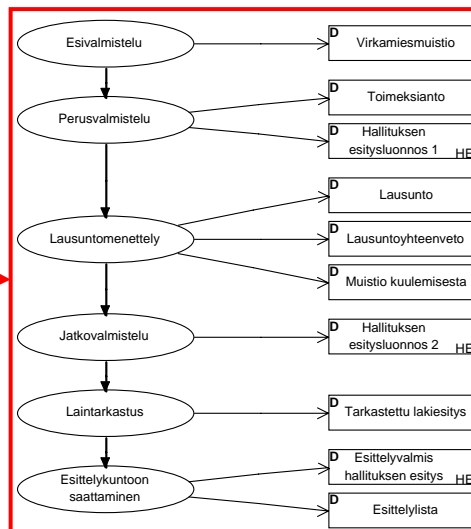
Lainsäädäntöprosessi ja siinä syntyvä dokumentaatio

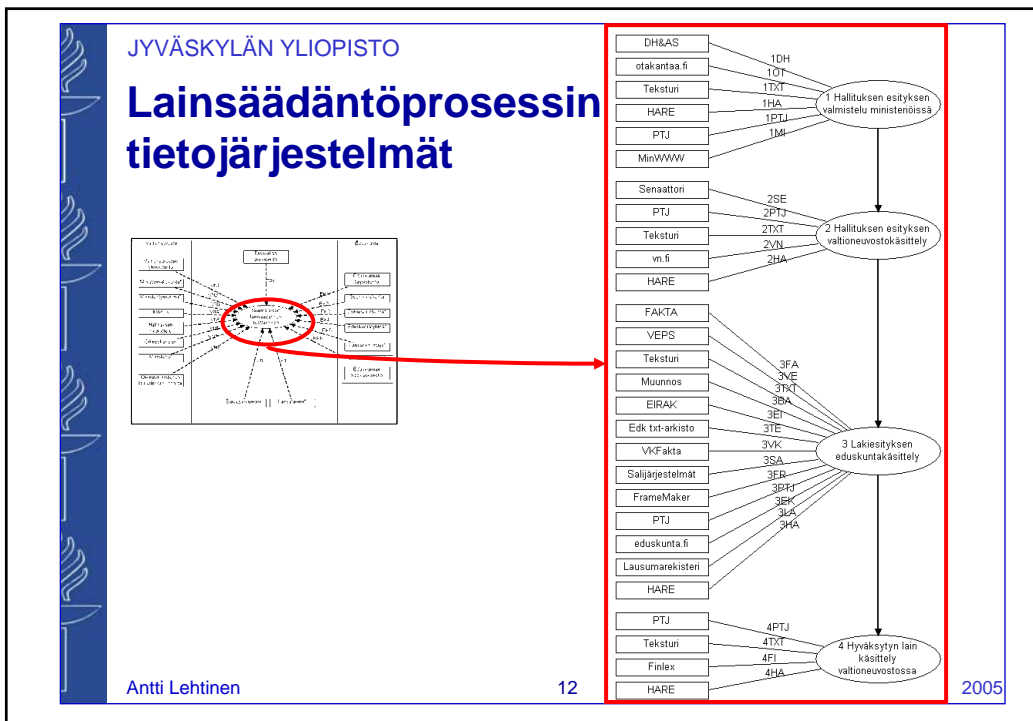
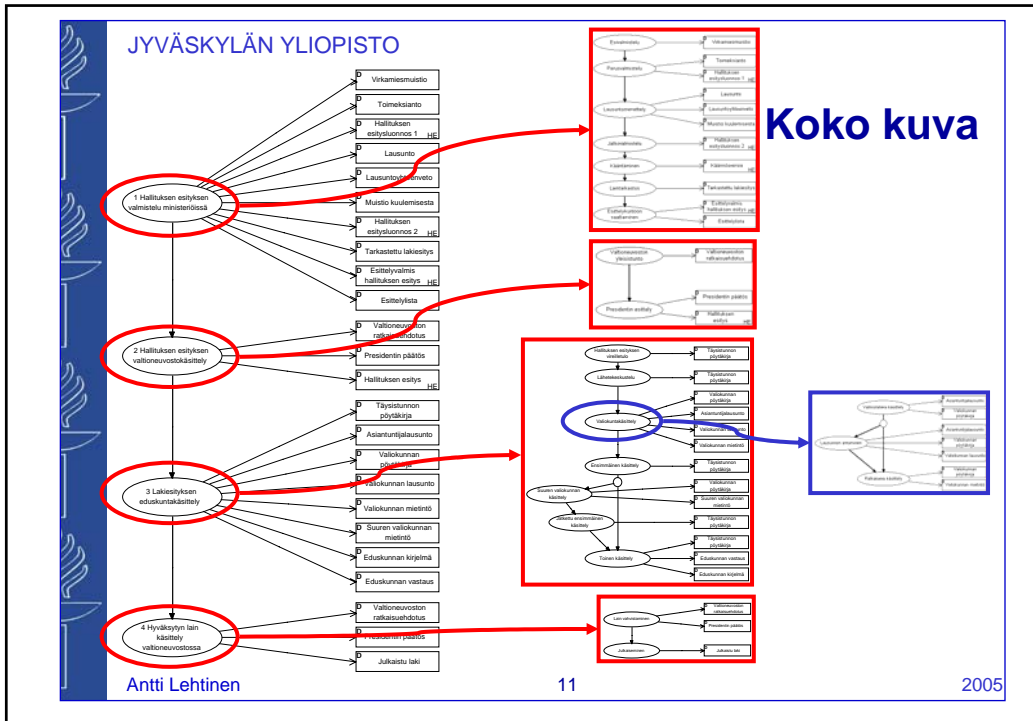

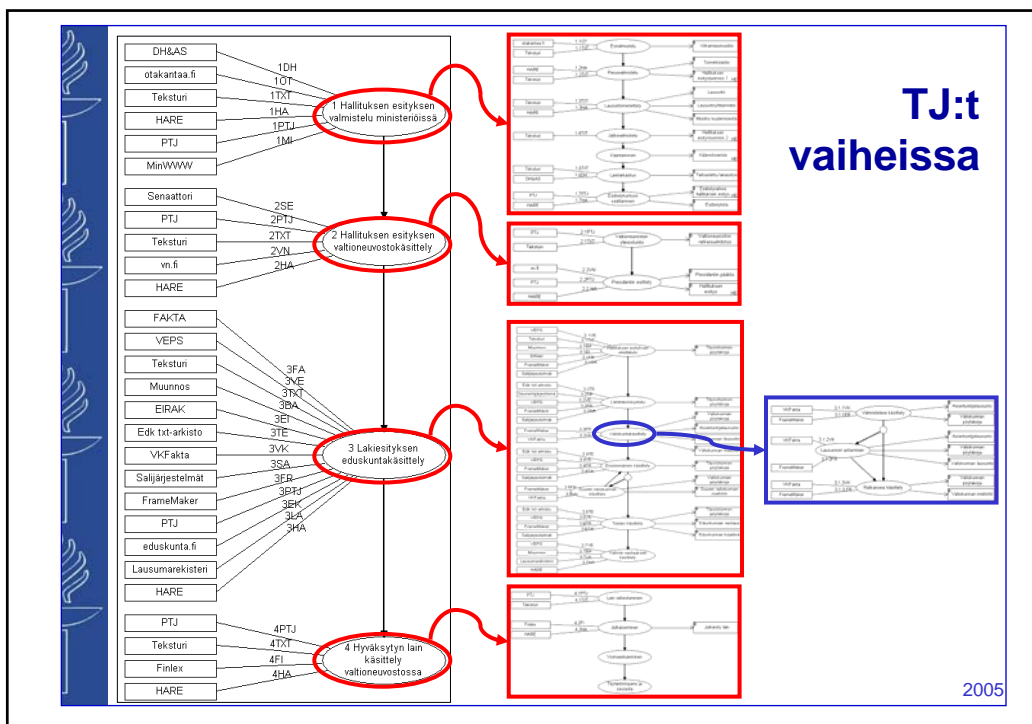
Dokumentit

- Itse lain lisäksi keskeisimmät dokumentit ovat:
 - hallituksen esitys
 - valiokunnan mietintö
 - eduskunnan vastaus
- Lainsäädäntöprosessin edetessä syntyy **tiedonjyväsiä**, joiden tärkeys riippuu esim. prosessin vaiheesta ja tiedonhakijan omasta tehtäväkentästä sekä tavoitteista.

Hallituksen esityksen valmistelu ministeriöissä

Tiedonkeruu – 1 vaihe

- Lainsäädäntöprosessin selvittäminen
 - Olemassa olevat prosessi- ja tietojärjestelmäkuvaukset
 - Toimijat, tietojärjestelmät, dokumentit
 - Asiantuntijaverkosto
 - Meneillään olevat kehityshankkeet
 - > Tiedonhallinta suomalaisessa lainsäädäntöprosessissa. RASKE2-projektin väliraportti. Eduskunnan kanslian julkaisu 5/2004
- Metatietojen selvittäminen
- Lähestyminen ylhäältä alas (top-down)

II Lainsäädäntöprosessi ja sen metatiedot

- Tiedonkeruu – 2 toinen vaihe
 - ”Metatietohaastattelut”
- Keskeiset metatiedot
 - Asian metatiedot
 - Dokumenttien metatiedot
 - Tuottajat & metatiedot
 - Metatiedot & tuottajat & tuottamisympäristöt
 - Toimijat & metatiedon hyödyntäminen
- Lähestyminen alhaalta ylös (down-top), samalla tarkennettiin aiemmin tehtyjä kuvauksia (ed. väliraportti)

”Metatietohaastattelut”

- 33 lainsäädäntötyön metatietojen käsittelyyn liittyvää hlöä
 - Suhde kohdealueeseen
 - Metatietojen tuottamiseen liittyvät työtilanteet
 - Metatietojen hyödyntämiseen liittyvät työtilanteet
 - Metatietojen yhtenäistämiseen liittyvät tarpeet, ongelmat ja kehittämissuhteet
 - Metatietojen hyödyntäminen tulevaisuudessa - visiointia
- JHS 143 Asiakirjojen kuvailun ja hallinnan metatiedot

Haastatellut käsittelijäryhmät

Käsittelijäryhmä	Haastateltujen lukumäärä
Avustajat	2
Eduskunnan keskuskanslian asiakirjatoimisto	1
Eduskunnan kirjasto	2
Eduskunnan täysistunto	2
Eduskuntaryhmät	4
Erikoisvaliokunnan osastosihteerit	1
Erikoisvaliokunnan sihteerit	4
Erikoisvaliokunnat	7
Esittelijät	14
Kansanedustajat	2
Ministerit	1
Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston tarkastustoimisto	1
Tasavallan presidentin neuvonantaja	1
Tietohallinto	1
Tietopalvelu	3
Valtioneuvoston istuntoyksikön esittelysihteerit	1

KR:t

- **Vastaavat laatijat (VL)** huolehtivat ja vastaavat dokumentin syntymisestä
- **Sisältöön vaikuttavat laatijat (SL)**
- **Tekniset laatijat (TL)**
- **Sisäiset käyttäjät (SK)** tarkoittavat kohdealueella olevia käyttäjiä

KÄSITTELIJÄ-RYHMÄ	Valtioneuvoston istuntoyksikkö	Fonokeskus	Tietohallinto	Eduskunnan kirjasto	Eduskunnan täysistunto	Eduskuntaryhmät	Erikoisvaliokunnat	Stuori valiokunta	Valiokunnan sihteerit	Valiokunnan osastosihteerit	Kansanedustajat	EK keskuskanslia	EK kanslian pöytäkirjatoimisto	EK kanslian asiakirjatoimisto	EK kanslian ruotsin kielen toimisto	Edita	EK kirjasto	EK sisäinen tietopalvelu	
Ministerit																			
Esittelijät	VL	SL	VL																VL
Avustajat			TL	TL															SK
Kirjaamo			TL																
Lausunnon antajat				VL	SL								VL						
Kansalaiset/ Kansalaisryhmät				VL	SL														
VN:n kanslian käännettötoimisto/kääntäjät		SK					SL												
OM:n lainvalmisteluosaston tarkastustoimisto								SL		SL									
Oikeuskansleri										SL		SL							
VN:n istuntoyksikön esittelysihteerit										TL	TL	SK	SK	TL					SK
VN:n tiedotusyksikkö												SK	SK	SK					
Tasavallan presidentin neuvonantaja												SK	SK	SK	VL	SL			
EK täysistunto													SL						SL
Eduskuntaryhmät			SK	SK	SK	SK							SK	SK	SK	SK	SK	SK	SK
Erikoisvaliokunnat													SK		SL	SL			
Stuuri valiokunta													SK		SL	SL			
Valiokunnan sihteerit													SK		VL	VL	VL		SK
Valiokunnan osastosihteerit															TL	TL	TL		
Kansanedustajat														SL	SL	SL	SL	SL	SL
EK keskuskanslia																			VL
EK kanslian pöytäkirjatoimisto													VL						
EK kanslian asiakirjatoimisto													SK	TL	TL	TL	TL	TL	TL
EK kanslian ruotsin kielen toimisto														SL	SL	SL	SL	SL	SL
Edita																	TL		TL
EK kirjasto		SK															TL	TL	TL
EK sisäinen tietopalvelu		SK															TL	TL	SK

Metatietojen tuottaminen

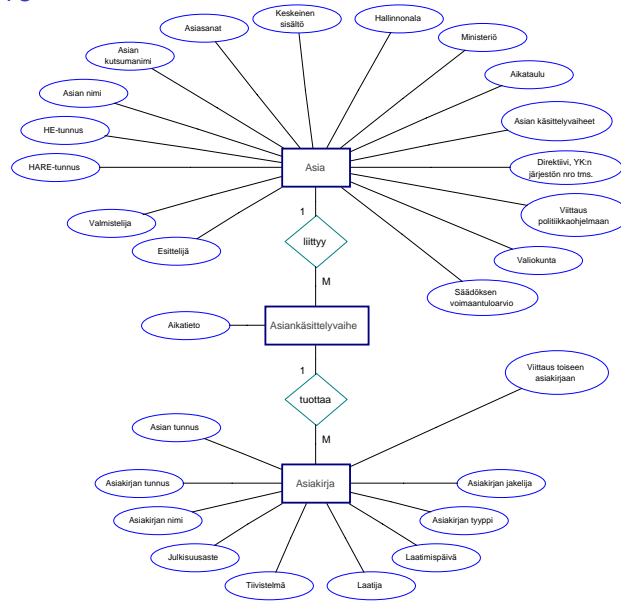
- Asiaan liittyvät
- **HUOM!** "Asia" saa asiasanat jo HARE:ssa (hanke=asia), mutta asiasanat eivät siirry seuraaviin vaiheisiin (PTJ, eduskunnan järjestelmä), vaan eduskunta asiasanoittaa HE:t uudestaan. HARE:ssa on käytössä valtioneuvoston asiasanasto (sen osajoukko), eduskunnassa on oma asiasanastonsa. Niiden välistä vertailua ei ole (toistaiseksi) tehty.

Metatietojen tuottaminen - dokumentit

- Nykyisin hajanaista prosessin alkupäässä
 - Hallituksen esityksen valmistelu hoidetaan tiedonhallinnan osalta eri tavoin eri ministeriöissä
 - Erilaiset tietojärjestelmät
 - Saman tiedon syöttäminen useaan järjestelmään
 - Semanttisesti epäyhtenäiset metatiedot

ERA-kaavio

- Entity Relationship Attribute

Keskeiset asian metatiedot

- TH – mainittu käytettävän tiedonhaussa
- JHS:P – pakollinen JHS 143:n mukaan

Metatieto	T H	JHS: Kategoria	JHS: Elementti/ osaelementti	JHS: Tarkenne	JHS :P	
HARE-tunnus	-	Paikallista minen	Identifiointitunnus	Merkintäjärjestelmä	X	
HE-tunnus	X	Sisällön- kuvailu	Identifiointitunnus	Merkintäjärjestelmä	X	
Asian nimi	X		Nimeke		X	
Asian kutsumanimi	-	Konteksti	Nimeke	Vaihtoehtoinen nimeke	-	
Asiasanat	X		Aihe		X	
Keskeinen sisältö	X		Kuvaus		-	
Hallinnonala	X		Kattavuus		X	
Ministeriö	X		Toimija/Tekijä	Yhteisön nimi	X	
Valmistelija	X			Henkilön nimi	X	
				Toimijan rooli	X	
Esittelijä	X		Toimija/Toimija	Yhteisön nimi	X	
				Henkilön nimi	X	
				Toimijan rooli	X	
Valiokunta	X	Toimija/Tekijä	Yhteisön nimi	X		
			Toimijan rooli	X		
Viittaus politiikkaohjelmaan	X	Tehtävä	Tehtäväryhmätunnus	X		
Viittaus toiseen lainsäädäntöasiaan	X	Suhde	Viittaa	X*		
Direktiivi, YK:n järjestön numero tms.	-	Suhde	Pakollinen	X*		
Asiakäsittelyvaihe	X	Elinkaari	Tila	Elinkaaren tila	X	
Asian käsittelyvaiheet	X			Käsittely-toimenpiteet	-	
Aikataulu	X			Käsittelyaikataulu	Toimenpiteen ajankohta-arvio	-
Aikatieto	X			Käsittelyhistoria	Toimenpiteen ajankohta	X

Keskeiset asiakirjan metatiedot

Metatieto	T H	JHS: Kategori- a	JHS: Elementti/ osaelementti	JHS: Tarkenne	JHS :P
Asiakirjan tunnus	X	Paikallista minen	Identifiointitunnus	Merkintäjärjestelmä	X
Asiakirjan jakelija	-		Saatavuus	Henkilön nimi	-
	-			Yhteystiedot	-
Asiakirjan nimi	X	Sisällön- kuvailu	Nimeke		X
Tiivistelmä	X		Kuvaus	Tiivistelmä	-
Julkisuusaste	-	Käytöde- ell ytykset	Julkisuus	Julkisuusaste	X
				Henkilötiedot	X
Laatija	-	Konteksti	Toimija/Tekijä	Yhteisön nimi	X
	X			Henkilön nimi	X
	-			Toimijan rooli	X
Asiakirjan tyyppi	X		Asiakirjan tyyppi	Merkintäjärjestelmä	X
Asian tunnus	-		Tehtävä	Tehtävärühmätunnus	X
Viittaus toiseen asiakirjaan	X		Suhde	Pakollinen	X*
Laatimispäivä	X	Elinkaari	Aikamääre	Laatimisaika	X
Säädöksen voimaantuloarvio	X		Aikamääre	Voimaantuloaika- arvio	-

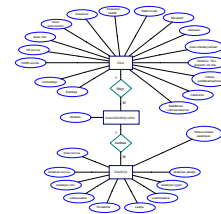
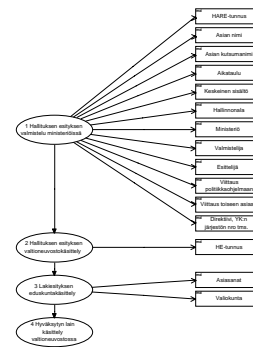
*Pakollinen, jos tieto on olemassa ja sitä käytetään asiakirjan hallintaan liittyvänä tietona.

Rakennemäärittelyt

Dokumentti	Rakenteen määrittyskieli	Rakenteen ilmaisukieli	Käytön tila
Hallituksen esitys	XML	XML Schema	Suunnitteilla
Täysistunnon pöytäkirja	SGML	DTD	Käytössä
Valiokunnan pöytäkirja	SGML	DTD	Käytössä
Valiokunnan lausunto, Valiokunnan mietintö	SGML	DTD	Käytössä
Eduskunnan kirjelmä, Eduskunnan vastaus	SGML	DTD	Käytössä
Säädösteksti	SGML	DTD	Käytössä

Yhteenveto

- Suomalaisen kansallisen lainsäädäntöprosessin tiedonhallinta?
 - Erialaista eri vaiheissa (hajanainen)
 - Järjestelmien käyttö (DH & AS)
 - Metatietojen tuottaminen
 - Rakenteisuuden hyödyntäminen
 - Kehittyvässä tilassa
 - Järjestelmähankkeita (mm. DH, PTJ)
 - Arkkitehtuurihankkeet (VN & EK)
 - VN:n tiedon sisällönhallinnan tila ja vastuut (SILAVA-hanke)
 - **Säädösvalmistelun tieto- ja tietohallintotuki – hanke** (Kari Kujanen, oikeusministeriö).
 - Ihmisistä kiinni
 - **Lainsäädäntöprosessin tiedonhallinnan kehityskohteita** (Airi Salminen, Jyväskylän yliopisto)

Kysymyksiä?